

داکتر یارمحمد

اجزاء های اکو سیستم فلات پامیر از بخش های با ارزش میراث جهانی طبیعت افغانستان است

اکو سیستم: به مجموعه جمعیت های جاندارن مختلف یک منطقه , اجتماع وبه مجموعه اجتماعات زمینی و رابطه آنها با محیط زندگی شان یک نظام اکولوژیک با اکوسیستم گویند. ویا هر منطقه زیستی از عامل زنده و عناصر غیر زنده تشکیل شده که در حال تعامل و تاثیر متقابل بروی یدیگرند وب مبادله مواد بین یدیکر مشغولند که اکوسیستم نامیده می شود.

اکوسیستم کول ها یا جهیل ها بخش های باارزشی از طبیعت است . اقتصاد دانان با آگاهی کامل وبهره گیری از دانش نوین اقتصاد زیست محیطی برای هر هکتار کول یا جهیل ارزش معادل 20 هزار دالر در نظر گرفته اند در حالی که ارزش هر هکتار جنگل 1500 دالرو هکتار زمین زاعتی تنها 120 دالر تعیین شده است.

کول چقمقتین , زرکول , کول شیوا و حوض انجمن که در فراز کوه های بدخشان باستانی موقیعت دارند بخش های با ارزش از طبیعت افغانستان و از جمله مراث طبیعی جهانی می باشند. ارزش اکوسیستم جهیل های زرکول و جهیل چقمقتین آهوی مارکوپول , پلنگ برفی , خرس سفید ونسواری است . مارکوپول نام یکی سیاحان ایتالیوی بود که در سال 1269 میلادی به بدخشان سفر نموده بود به نام او این آهوی مسما شده است. اما این آهوی در بین مردم بدخشان بنام قچقار نام شناخته می شود.

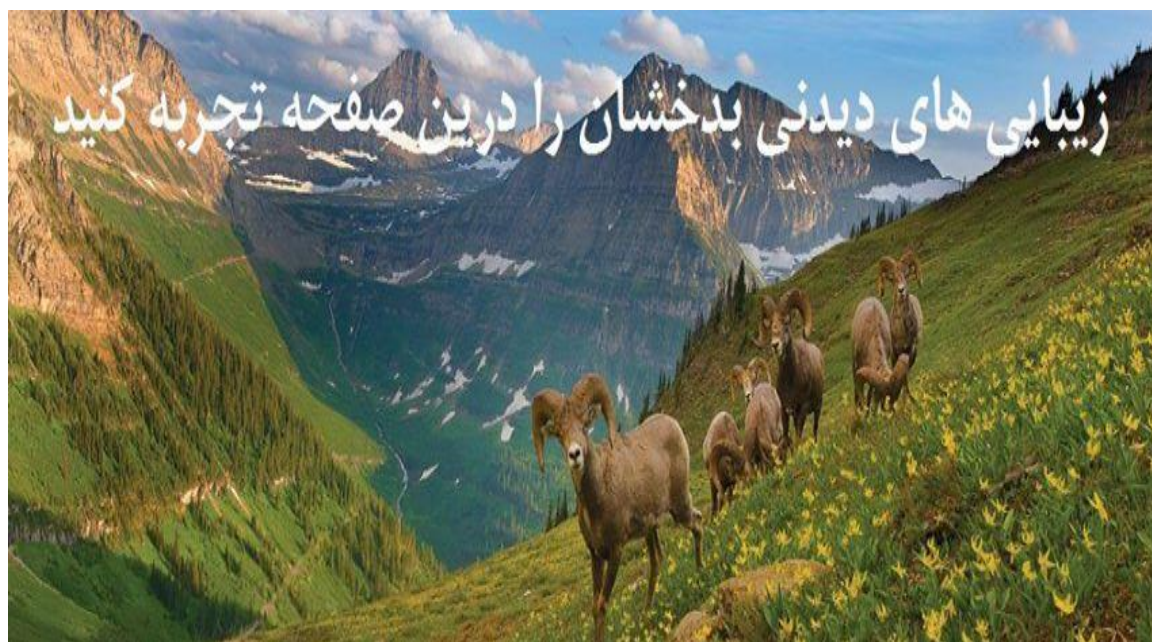

پلنگ برفی نادر در دنیا خوراک

آهوی مارکوپول

خوراک مخصوص این حیوان نادر گلاب وحشی و دیگر علوفه جات خوش خوار است که در ساحه ارتفاع بین پنج هزار متری تا 7000 متر زیستگاه بومی آن می باشد و در دور اطراف کول های شفاف اسمانی رنگ چقمقتین واخان گشت و گذار می نمایند که در سال 2010 در پامیر (بام دنیا) 80 راس آهوی مارکوپولو دیده و در پامیر کلان و 15 راس آهوی آن دیده شده است. هر جست وخیز هوای مارکوپولو 10 تا 12 متر است طول عمر این حیوان نادر 16 الی 18 سال می باشد.

جهیل چمقتین در دشت فلات پامیر موقعیت دارد و دریا واخان از این جهیل سرچشمه می گیرد. طول این جهیل هفده کیلو متر و عرض آن دونیم کیلو متر است. در ایام زمستان سردی هوای این منطقه کمتر از منفی 50 درجه می رسد و در تیرماه در حدود 15 الی 12 درجه گرم و در تابستان گرمی آن بین 15 الی 25 درجه در تحول بوده اما در مناطق یخچالهای واخان درجه حرارت مثبت 5 درجه در تابستان ریکارد شده است.

کول چمقتین فلات پامیر است

یکی از کول های قلعه فلات پامیر

هر جا که طعمه های مناسب مانند بز کوهی، گراز، قوچ، آهو و غیره وجود داشته باشد پلنگ برفی زندگی می کند. پلنگ برفی نمونه نادری است که زیستگاه بومی آن در کوههای شمال شرقی افغانستان و وادی واخان بدخشان که مهم ترین زیستگاه پلنگ برفی در جهان است. وزن آن از 25 تا 54 کیلو گرم است و درازی آن 75 تا 130 متر می باشد. این حیوان نادر بخاطر پوست قیمتی آن انسانان غیر آگاه از ارزش حیات این حیوان وحشی نادر در حفظ محیط زیستی شکار بی رحمانه می کنند. نژاد این پلنگ سفید در اثر فعالیت های انسانی، شکار، تجارت پوست حیات وحش و همچنان تعرض چاروا داران بومی به حریم زیست آن ها در معرض خطر نابودی در در دهلیز واخان قرار دارد. پلنگ برفی یکی از نمونه های بسیر خوب حیات وحش در دنیا قلمداد شده است که در اثر بی احتیاطی صرف بیش از 70 دام آن در دهلیز واخان باقی مانده است.

گنجینه باختری یکی از بزرگترین گنج طلای جهان است که در دهه هشتاد میلادی در کشور ما افغانستان کشف شد. قدمت این آثار تاریخی به دوهزار سال قبل یعنی پادشاهی باختر برمی گردد که گواهی مهد زستگاه قچقار پامیر (مارکوپول) بحیث مرآث جهان جستجو کرد که از اصالت زیست چندین هزار ساله این حیوان نادر در اطراف کوه های فلات پامیر افغانستان در لست آثار جهانی یونسکو بحیث پارک ملی ثبت گردد.

قچقار پامیری

گنجینه باختری

نا امنی بیش از دو دهه و موجودیت سلاح بدست افراد و اشخاص باعث شد که آهوی مارکوپولو و پلنگ برفی بسیار بی رحمانه شکار می شود. اگر جلوگیری از شکار این دو حیوان وحشی نادر گرفته نشود، نسل آهو قچقار در حالت از بین رفتن است و این وظیفه اداره ملی حفاظت محیط زیست و مردم چیز فهم محل است که در حصه حیات وحشی توجه خاص کنند و نگذارند که افراد سلاح بدست بیگانه نسل این دو حیوان نادر و کمیاب محل بدخشان باستانی ما را به انقراض برود.

یک شکارچی خود به زبان خود اقرار می کند که در طول عمر خود بیش از 15 راس انرا بخاطر استفاده از گوشت آن شکار کرده است و پوست شفاف و شاخهای زینتی انرا به بازار فروخته است.

آب هوای منطقه دشت فلات پامیر بسیار سخت سرد است بطور میانگین در چه حرارت وادی فلات پامیر در حدود 20 درجه زیر صفر و در تیرماه حدود 10الی 12 درجه در تابستان است. سرد ترین در چه حرارت زمستان این منطقه کمتر از 50 درجه سانتی گراد انعکاس یافته است که نسبت عدم نا امن و کوهستانی بودن آن کمتر پای جهان گردشگران در این سه ده به این منطقه باز شده است. این وادی مرتفع پهنا ور با داشتن کول هفده کیلو متری که مهم ترین اکوسیستم جهانی است و آهوی مارکوپول، پلنگ برفی، خرس سفید و نصورای امن حیات این وحشی ها را دهلیز و اخان در خود جای داده است.

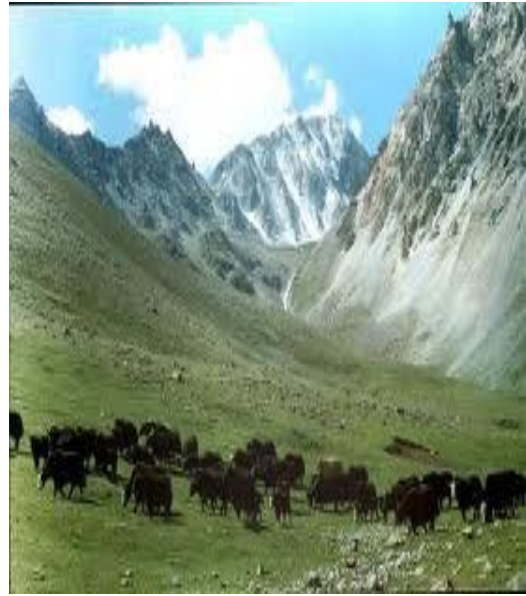
دشت فلات پامیر

گوشه از جهیل چقمقتین

وادی فلات پامیر دشت سرسبز و شاداب است و دارای چراگاه فراوان خوش خوار است و باشندگان این محل در اطراف جهیل آن زندگی می کنند. اما در تپه و دامان کوه های این منطقه فقد بته های کوهی الپی بمشا هده می رسد و دیگر هیچ چیزی از نباتات دیده نمی شود. مردم این محل برای هزم سوخت خود سالیان دراز از این بته ها استفاده کردند و اکنون هم استفاده می کنند.

وضع بیعی پامیر برای پرورش چاروا به روش کوچی نشینی مساعد است و چراگاه ها این منطقه برای پرورش و تکثر گاوهای غژ گاو مناسب است، بخاطریکه این گاو ها به سرما و فشار این منطقه سازگاری دارند، درجه حرارت این منطقه داری اختلاف شدید در سایه آفتاب است و گاهی سردی (دما) به منفی 48 می رسد. و در این منطقه باران اندکی بین 75 الی 100 میلیمتر در سال می بارد. کوه های آن برف گیر است ولی دشت های آن انقدر برف نشین نیست و چارواداران علف برای گله گاو ها (غژ گاو ه) و گوسفندان در زمستان علف تدارک نمی بی نند.

زرکول که در ارتفاع 3129 متر در منطقه پامیر افغانستان قرار دارد بطول تخمین 18 کیلو متر سرحد بین افغانستان و تاجکستان را تشکیل می دهد. این جهیل منبع اول دریای پامیر (پنچ) را تشکیل می دهد. طول ساحل شمالی آن شش کیلو متر و طول ساحل جنوبی آن ده کیلو متر است. این جهیل هم یخچالی بوده که در اکثر وقت سال آب آن منجمد و یخ زده می باشد. وادی جهیل زرکول را کوه ها احاطه نموده است و تابستان گرم و زمستان سرد و پر از برف دارد. وگرمی تابستان آن تا مثبت 25 درجه روزانه می رسد و در این منطقه زمین های زیادی زیر گشت از مردم ناحیه و اخان وجود دارد. ولی مدت تابستان آن خیلی کوه تا است و بعضی وقت از اثر خرابی هوا بعضی از گونه های حاصلات آن پخته نه می شود و هم میوه آن نه میرسد.

وجود جنگل ها نه تنها حفاظت از تنوع زیستی بلکه ژنتیکی گونه های گیاه و جانوران و حفظ اکوسیستم را نیز به برعهده دارند.

جهیل زرکول (یا دریاچه ویکتوریا)

وادی شیواہ در ارتفاع بیشتر از 3030 متر از سطح دریا قرار دارد و یکی از بزرگترین بیلاق مرتفع و علفچر تابستانی مردم بدخشان است که داری زمستان سرد و پوشیده از برف و تابستان معتدل و بارانی دارد و دلیل تا بستن باران بودن آن موجودیت اجزای اکوسیستم آب شیرین است. طول جهیل 21 کیلو متر و عرض 17 کیلو متر و عمق آن بیشتر 3 متر می رسد. رشد بته های کوچک خاص و انواع گیاهان سبز در این منطقه شرایط خوب چرا برای حیوانات اهلی وحشی فراهم ساخت است. این کول به این طول وارض خود یکی از مولد ترین محیط زیست در ساحه بدخشان دوطرف در یای پنج است و با فراهم ساختن آب هواه معتدل نقش مهمی را در بقاء گونه های بی شمار بوته ها و گیاهان کمیاب دارویی و حیوانات وحشی ایفا می کند. حتی در فصل تابست بابخار شدن آب آن باران های وقفی و کوتا مدت را در منطقه بوجود آورده است و هم سبب شادابی جرگاه وادی شیواہ شده است. منبع آب این جهیل از اثر ذوب یخچال و جریان چندین دریاچه خوردو گلان کوه های ان می باشد.

جهیل شیوا

حوض نیله گون انجمن درفراز کوه انجمن در سرحد بدخشان و پنجشیر واقع هستند. این جهیل صندوق جوهرات اکوسیستم منابع طبیعی ارزشمند دریا کوچه است که با وجود منظره دلکش آن با خود راهایی، تنهایی را خوش دارند. این جهیل که مهد جای گاه زیست گونه های بی شمار گیاهان داروی و جانوران وحشی (بز کوهی، قوچ کوهی، پلنگ و غیره) ایفا می کنند.

حوض انجمن

پیشنهاد ایجاد یک پارک ملی حفاظت از آهوی مارکوپولو، پلنگ نادر برفی و دیگر حیات وحش، نباتات، انواع پرند گان نادر کمیاب جهان که زیستگاه بومی شان در منطقه بدخشان است که حفظ و نگهداری آنها جبهه مشترک بخشی از میراث بشریت در جهان در قبال نسل ها آینده آنها است در فهرست میراث جهانی بنام پارک ملی بخاطر در یافت کمک های بیشتر جماعه جهانی بخصوص نهاد بین المللی زیست محیطی برای حفظ و تحقیق علمی گیاهان و جانوران منطقه کوههای بدخشان بستان ثبت آنها ضرورت است و ثبت گردد. پلنگ برفی یکی از نمونه های بسیار خوب حیات وحش در دنیا قلمداد شده است که در اثر بی احتیاطی، صرف چیزی بیش از 70 پلنگ برفی، 150 تا 200 آهوی مارکوپولو در کوههای بدخشان باقی مانده و به خطری که نسل هرد حیوان از بین نرود و هر دو گونه در شمار حیوانات کمیاب در دهلیز واخان در حالت

انقراض و در جهان هم معرفی هستند که شکارشان کاملا از این حیوان کمیاب از طرف اداره ملی محیط زیست ممنوع بصفه یک جرم علان شود.

حفاظت یخچالهای طبیعی کول های پامیر حایز اهمیت حیاتی ملیونها انسانی که درمسیر در یاهای آمو مشغول کشاورزی هستند ویک تعداد از کشور های آسیامیانه و ا بسط به این منابع بزرگ آبی افغانستان هستند. یخچالها طبیعی منبع مهم تامین کنندی آب های رود خانها می باشند. آب یکی از رکن های اساسی محیط زیست محسوب می شود.

مطالعه وشناخت یخچالها و حوض های طبیعی فلات پامیر از جنبه های گوناگونی ونظیر نقش آنها به عنوان منابع آب اهمیت و کار کرد این یخچالها در چرخه های زیست محیطی وبهره گیری از آن ها به عنوان شاخص های اقلیم از مهم ترین مواردی است که در طرح بین المللی حفاظت از یخچالها مورد توجه قرار دارد.

حفاظت یخچالها وکول ها وظیفه ادره ملی محیط زیست است که باید در حفاظت آن بکوشد واین منابع آبی یکی از موثرترین گزینه سد ذخیرویی هستند و می توان از این منابع بزرگ ملی در زمین حاصلخیز کشور وهم بهبود وضعیت محیط زیست کشور ما مورد استفاده قرارگیرد.

مدارک در نوشتن این مقاله علمی

از سیت بی بی سی

اتلس جمهوری دموکراتیک

حفاظت محیط زیست ترجمه از سوید